

METODOLOĢISKS SEMINĀRS “BULGĀRIJAS PIEREDZE NEMATERIĀLĀ KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANĀ”

Latvijas Zinātņu akadēmijas starptautisko kontaktu veidošana un sadarbība ar citu valstu zinātņu akadēmijām tiek realizēta arī divpusējās sadarbības līgumu formā. Tas dod iespēju pētniekiem stiprināt zinātniskos kontaktus kā individuālā, tā institūciju līmenī. Rezultātā tiek identificētas kopīgās pētniecības intereses un veidota ilgtspējīga sadarbība. Lai veiktu kopīgus pētījumus, šo sadarbības līgumu ietvaros notiek informācijas apmaiņa, tiek organizētas zinātnieku īstermiņa vizītes, konsultācijas, dalība zinātniskās konferencēs un semināros, tiek gatavotas kopīgas publikācijas.

LU LVI Etnoloģijas nodaļai sadarbība ar Bulgārijas ZA Folkloras institūtu¹ aizsākās jau 2005. gadā, kad tika noslēgts pirmais divpusējās sadarbības līgums, kurā abu valstu pētnieki vienojās strādāt pie zinātniskās tēmas “**Tradicionālais un laikmetīgais bulgāru un latviešu ikdienas kultūrā globalizācijas laikmetā**” (*The Ethnicity and the Nationality in the Traditional and Modern Culture of Bulgaria and Latvia in the Globalisation's Times*) (2006–2008). No bulgāru puses šo projektu koordinēja Dr. Jekaterina Anastasova, bet no Latvijas puses – Dr. hist. Aija Jansone. Projekta ietvaros tika pētīta tradicionālā kultūra, tās attīstības tendences un loma starpgrupu komunikācijā globalizācijas laikmetā Latvijas un Bulgārijas teritorijā. Galvenie pētījumu virzieni bija saistīti ar abu tautu materiālās un garīgās kultūras izpausmēm jaunajos ģeopolitiskajos apstākļos. 2008. gada 8.–10. oktobrī abu pušu zinātnieki tikās Sofijā rīkotajā konferencē “Balkāni un Baltijas valstis apvienotajā Eiropā: vēsture, reliģija un kultūra” (*Balkan and Baltic States in United Europe: History, Religions, and Cultures*), kurā projekta dalībniekiem bija iespēja publiskot savus pētījumus. Pēc bulgāru kolēģu iniciatīvas 2009. gadā iznāca šīs konferences rakstu krājums bulgāru valodā,² bet šogad (2010) – tā tulkojums angļu valodā.³

Tā kā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas problēma ir aktuāla visā pasaulē un mūsu valstis (Latvija un Bulgārija) ir pievienojušās UNESCO Konvencijai par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, tad aizsākto zinātnisko sadarbību ar Bulgārijas ZA Folkloras institūtu nolēmām turpināt jaunā projektā “**Bulgārija un Latvija: nemateriālā kultūras mantojuma problēmas**” (*Bulgaria and Latvia: Problems of*

¹ Pēc reorganizācijas Bulgārijas Zinātņu akadēmijā kopš 2010. g. maija institūcijas jaunais nosaukums ir *Institute of Ethnology and Folklore Studies with National Ethnographic Museum Bulgarian Academy of Sciences*.

² Български Фолклор. Балканите и Балтика в обединена Европа: история религии култури. – Българска Академия на Науките, 2009. – Кн. 3–4.

³ *Anastasova E., Koiva M. (eds.). Balkan and Baltic States in United Europe. History, Religion, Culture.* – Sofia; Tartu: Paradigma, 2010.

Immaterial Cultural Heritage) (2009–2011). Projektu koordinē prof. Mila Santova un Dr. hist. Aija Jansone.

Projekta ietvaros tiek pētītas nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas problēmas valstī, īpašu uzmanību pievēršot teorētiskiem un metodoloģiskiem aspektiem. Bulgārija ir pirmā valsts Eiropā, kas jau ir pabeigusi apzināt nemateriālā kultūras mantojuma stāvokli valstī un pašlaik ievieš nacionālo programmu “Dzīvās tautas prasmes” (*Living Human Treasures*), lai saglabātu izzūdošās tradicionālās prasmes savā teritorijā. Bulgārijas ZA Folkloras institūta speciālisti ir izstrādājuši nemateriālā kultūras mantojuma apzināšanas un saglabāšanas metodoloģisko bāzi un koordinē minētās programmas ieviešanu valstī. Latvija ir šī ceļa sākumā, tāpēc mūsu speciālistiem ir svarīgi iepazīt Bulgārijas kolēģu veikumu un, piedaloties zinātniskās diskusijās, apmaiņas braucienos un cita veida sadarbībā, veidot Latvijas apstākļiem piemērotāko metodoloģisko bāzi un iesaistīties nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas koordinēšanā valstī.

Lai apspriestu metodoloģiskās problēmas, kas saistītas ar nemateriālā kultūras mantojuma aizsardzību, kā arī meklētu mūsu valstij piemērotāko šīs problēmas risinājuma modeli, divpusējās sadarbības ietvaros 2010. gada 6.–12. jūlijā zinātniskā vizītē Rīgā ieradās bulgāru kolēģe Dr. Miglena Ivanova.

Sākotnēji bija iecerēts organizēt metodoloģisku semināru tikai starptautiskā projekta dalībniekiem, bet, tā kā Bulgārija ir jau īstenojusi UNESCO pilotprojektu “Dzīvās tautas prasmes” un daudz paveikusi nemateriālā kultūras mantojuma izpētē un saglabāšanā, radās doma rīkot semināru plašākai šai problemātikā iesaistītai Latvijas sabiedrības daļai. Rezultātā 8. jūlijā LU LVI sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju, Latvijas Republikas Kultūras ministriju un Nemateriālā kultūras mantojuma valsts aģentūru sarīkoja semināru **“Bulgārijas pieredze nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā”**. Seminārs norisēja latviešu un angļu valodā. Neskatoties uz to, ka Bulgārijā pie minētās tematikas strādā liela zinātnieku grupa, šoreiz uz semināru no Bulgārijas varēja ierasties tikai Dr. Miglena Ivanova, kura prezentēja arī savu kolēģu – prof. Milas Santovas un Dr. Ivas Stanojevas pētījumus.

Semināru ar ieskatu UNESCO Konvencijā par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu atklāja Anita Vaivade – UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Kultūras, komunikāciju un informācijas sektora vadītāja.

Par šīs konvencijas īstenošanu Latvijā informēja Signe Pujāte – Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta Stratēģijas un reģionālās kultūrpolitikas nodaļas vecākā referente nemateriālā kultūras mantojuma politikā.

LU LVI vadošā pētniece Aija Jansone iepazīstināja semināra dalībniekus ar Latvijas un Bulgārijas zinātnieku sadarbību nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā.

No bulgāru puses vispirms tika demonstrēta un komentēta Milas Santovas prezentācija “Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā

iesaistītās institūcijas un aktivitātes (Bulgārijas pieredze)” (*Institutions and Activities Engaged in Safeguarding Intangible Cultural Heritage (The Experience of Bulgaria)*).

Iva Stanojeva semināram bija sagatavojuši ziņojumu “Bulgārijas nemateriālā kultūras mantojuma reģistra sagatavošana – izaicinājumi, pieredze un pievienotā vērtība nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai un pārmantošanas sekmēšanai” (*Preparation of the National Inventory of Intangible Cultural Heritage of the Republic of Bulgaria – Challenges, Experiences and Added Value for Safeguarding, Preservation and Promotion of Intangible Cultural Heritage*).

Ivas Stanojevas un Miglenas Ivanovas kopīgi sagatavotā prezentācija bija par pētījumu “Nemateriālais kultūras mantojums amatniecībā Bulgārijas Republikas teritorijā – saglabāšana un specifiskās problēmas saistībā ar iekļaušanu nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma reģistrā” (*Intangible Cultural Heritage on the Territory of the Republic of Bulgaria, Related to Artisanry and Home Crafts – Current State of Preservation and Specific Problems of Listing in the National Inventory of Intangible Cultural Heritage*).

Semināra nobeigumā Miglena Ivanova deva apkopojumu bulgāru kolēģu veikumam, nolasot ziņojumu “Dzīvie cilvēces dārgumi – Bulgārijas programma un tās ieguldījums nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā un aizsardzībā” (*Living Human Treasures – Bulgaria Program and its Contribution in Preserving and Safeguarding Intangible Cultural Heritage*).

Pēc tam izvērsās spraigas diskusijas par dažādiem ar nemateriālās kultūras mantojuma fiksēšanu, saglabāšanu un aizsardzību saistītiem metodoloģiskiem jautājumiem. Interese bija neviltoša, tika pētītas līdzatvestās grāmatas un kopēti materiāli. Pēc konferences dalībnieku lūguma un ar laipnu referentes atļauju mums tika atstāti visu nolasīto prezentāciju ieraksti.⁴

Seminārs bija ļoti saturīgs un jaunas zinātniski pamatotas informācijas ieguves avots. Tas noteikti pilnveidoja klausītāju izpratni par nemateriālā kultūras mantojuma problēmas būtību, papildināja gan praktiķu, gan pētnieku, gan likumu izstrādātāju konceptuālo un metodoloģisko bāzi.

Līdz šim projektā no Latvijas puses iesaistītie zinātnieki strādā katrs pie savas tēmas un problemātikas un it kā vēro valstī notiekošos procesus no malas. Cerams, ka pēc šī semināra atbildīgās amatpersonas sapratīs, ka bez zinātnieku garīgā potenciāla iesaistīšanas būs problemātiski dot detalizētu konkrētās tautas mākslas jomas izvērtējumu, lai Latvijā sekmīgi realizētu UNESCO Konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu. Domājams, tuvā nākotnē zinātniekus gaida plaši starpdisciplināri pētījumi nemateriālā kultūras mantojuma jomā.

Aija Jansone

⁴ Viena no kopijām glabājas LU LVI Etnogrāfisko materiālu krātuvē un pie projekta “*Bulgaria and Latvia: Problems of Immaterial Cultural Heritage*” vadītājas Aijas Jansones.